

STICHTING VAN DER LEEUW-LEZING

JAARVERSLAG 2024

Stichting Van der Leeuw-lezing

c/o Postbus 1260

9701 BG Groningen

www.vanderleeuwlezing.nl

Bestuur

Dr. A.F.B. Dijkstra, voorzitter

Mr. S. Reiziger-Smink, Universitair Medisch Centrum Groningen, secretaris

Drs. H.L. Hofstra, penningmeester

Drs. P. Petersen, Hanze

Drs. C.F. Vogelzang, lid

Drs. C. Buur, de Volkskrant, lid

J.A. Dieters BSc, Rijksuniversiteit Groningen, lid

Drs. J. Schrikkema, Provincie Groningen, lid

Drs. A. Kamminga, Gemeente Groningen, lid

Drs. J.H. Wolters, Stichting Martinikerk, lid

Commissie van Aanbeveling

Ir. P. Klok, hoofdredacteur van de Volkskrant

Mr. drs. F.J. Paas, commissaris van de Koning in de provincie Groningen

Drs. D.J. Pouwels, voorzitter College van Bestuur van de Hanze

Drs. M.M. van 't Veld, waarnemend burgemeester van Groningen

Prof. dr. ir. J.M.A. Scherpen, rector magnificus van de Rijksuniversiteit Groningen

Prof. Dr. A.G.J. van der Zee voorzitter van de Raad van Bestuur UMCG

Sprekers

- 1983: Barbara W. Tuchman en Bart Tromp
- 1984: Leszek Kolakowski en Jan Sperna Weiland
- 1985: Peter Gay en Hella S. Haasse
- 1986: Iris Murdoch en Joop Doorman
- 1987: Amos Oz en Joop den Uyl
- 1988: Ralf Dahrendorf en André Köbben
- 1989: Simon Schama en Ernst H. Kossmann
- 1990: György Konrád en Hans van Mierlo
- 1991: Eduardo Galeano en Aad Nuis
- 1992: Hans Magnus Enzensberger en Cees Nooteboom
- 1993: Ian Buruma en Rudy Kousbroek
- 1994: André Brink en Adriaan van Dis
- 1995: Carlos Fuentes en Rudolf van Zantwijk
- 1996: Ismail Kadare en Kees Fens
- 1997: Ben Okri, Lolle Nauta en Anil Ramdas
- 1998: Jonathan I. Israel en Nelleke Noordervliet
- 1999: Annie Proulx en Jan Donkers
- 2000: Daniel Cohn-Bendit en Stephan Sanders
- 2001: Isabel Allende en Barber van de Pol
- 2002: Ian McEwan en Douwe Draaisma
- 2003: Tom Lanoye en Marjolijn Februari
- 2004: Noreena Hertz en Luuk van Middelaar
- 2005: Amitav Ghosh en Tijs Goldschmidt
- 2006: Antjie Krog en Lieve Joris
- 2007: Seymour M. Hersh, Joris Luyendijk en Kader Abdolah
- 2008: Karen Armstrong en Abdelkader Benali
- 2009: Alain de Botton en Willem Vermeend
- 2010: Ilija Trojanow en Arnon Grunberg
- 2011: Joshua Foer en Robbert Dijkgraaf

- 2012: Philipp Blom en Geert Mak
- 2013: Guy Verhofstadt en Sheila Sitalsing
- 2014: Tomáš Sedláček en Barbara Baarsma
- 2015: Russell Shorto en Hans Renner
- 2016: Daniel Kehlmann en Sunny Bergman
- 2017: David Van Reybrouck, Marcia Luyten en Freek de Jonge
- 2018: Hilary Mantel en Annejet van der Zijl
- 2019: Rachel Cusk en Anna Enquist
- 2020: Marion Bloem en Daan Roovers
- 2021: Stefan Hertmans en Emma Lesuis
- 2022: Susan Neiman, Johan Fretz en Alicja Gescinska
- 2023: Lea Ypi en Ramsey Nasr
- 2024: David Mitchell en Ionica Smeets

1 Inleiding

Aan

- de besturen van de organisaties die deelnemen aan de Stichting Van der Leeuw lezing,
 - boekhandel Van der Velde,
 - de leden van de Commissie van Aanbeveling
- wordt hierbij het tweeënveertigste jaarverslag van de Stichting Van der Leeuw-lezing voorgelegd.

In dit verslag geeft het bestuur van Stichting Van der Leeuw-lezing inzicht in de voorbereiding en het verloop van de lezing van David Mitchell en het coreferaat van Ionica Smeets, gehouden op vrijdag 1 november 2024.

Het bestuur van de stichting heeft het jaarverslag en de financiële verantwoording vastgesteld op 6 februari 2025.

2 Stichting Van der Leeuw Lezing

De Stichting Van der Leeuw-lezing, genoemd naar de Groninger theoloog Professor Dr. Gerardus van der Leeuw (1890-1950), is opgericht op 22 april 1983.

De voornaamste doelstellingen van de stichting, vastgelegd in de akte van oprichting, zijn:

- het wijzen op en het stimuleren van de mogelijkheden van cultureel gebruik van de Groninger Martinikerk;
- het bevorderen van het culturele leven in de stad en de provincie Groningen;
- het uitwisselen van culturele en wetenschappelijke contacten met andere delen van Nederland;
- het vestigen van de aandacht op de kwaliteiten en de mogelijkheden van Groningen als centrum van het Noorden.

De Van der Leeuw-lezing is het middel om deze doelen te verwezenlijken.

Bij de oprichting traden vijf instellingen tot de stichting toe: de provincie Groningen, de gemeente Groningen, de Rijksuniversiteit Groningen, de Stichting Martinikerk Groningen en de Volkskrant. Met ingang van de dertigste Van der Leeuw-lezing trad de Hanze (voorheen Hanzehogeschool Groningen) toe als lid. In 2015 tenslotte, trad het Universitair Medisch Centrum Groningen toe.

De huidige zeven instellingen hebben elk één vertegenwoordig(st)er in het stichtingsbestuur; daarnaast kunnen mensen op persoonlijke titel deel uitmaken van het bestuur. Sinds 2024 telt het stichtingsbestuur tien leden.

Anton Brand was voorzitter van de stichting bij de eerste 25 lezingen. In 2008 trad Douwe Draaisma aan als voorzitter. Het voorzitterschap werd in januari 2019 overgedragen aan Eva Rovers. In januari 2023 volgde Arjen Dijkstra haar op als voorzitter.

In 2024 wijzigde de samenstelling van het bestuur. Petra Petersen (Hanze), Abele Kamminga (gemeente Groningen) en Sacha Reiziger-Schmink (UMCG) namen zitting in het bestuur. Mevrouw Reiziger-Schmink werd tevens benoemd tot secretaris.

Naast het stichtingsbestuur, dat verantwoordelijk is voor de organisatie van de lezing, kent de Stichting Van der Leeuw-lezing een Commissie van Aanbeveling. In deze commissie is elk van de instellingen die aan de stichting deelnemen met één lid vertegenwoordigd. Koen Schuiling is opgevolgd door Mirjam van 't Veld, die zitting neemt namens de Gemeente Groningen.

3 42^e Van der Leeuw-lezing

Op 1 november vond de 42^e Van der Leeuw-Lezing plaats. De Britse roman- en scenarioschrijver David Mitchell verzorgde de lezing. Hij is bekend van de moderne klassieker *Cloud Atlas*, door *The Guardian* in 2019 bestempeld als een van de 10 beste romans van de 21^e eeuw. De Nederlandse hoogleraar Wetenschapscommunicatie, wiskundige en columniste Ionica Smeets hield het coreferaat.

Life in the Tower of Story

De 42^e Van der Leeuwlezing droeg de titel: *Life in the Tower of Story*. David Mitchell deelde in de Van der Leeuw-lezing zijn gedachten over hoe en waarom fictie werkt. Vanuit de *Tower of Story*, het ruigere bijgebouw van Leonard Cohen's *Tower of Song*, onderzocht Mitchell wat het betekent om een professionele fantast te zijn. Hij gaf niet alleen antwoord op deze vragen in zijn lezing, maar ook *met* zijn lezing, die een vertoon was van verhalend vakmanschap en een verbluffende verbeeldingskracht.

Mitchell gebruikte anekdotes, autobiografische schetsen en (her)vertellingen om te reflecteren op stijl en structuur, steeds terugkerend naar de *Tower of Story* en wat er vereist is om daarin te resideren; wat het met andere woorden betekent om een schrijver te zijn. Mitchell eindigde zijn betoog met de bekentenis dat hij IWATHs oogst, waar hij ook gaat. IWATH is een acronym voor I WAs THere, waarmee Mitchell wil zeggen dat schrijvers lezers mee kunnen nemen in een verhaal door aannemelijk te maken dat ze daadwerkelijk hebben meegemaakt waarover ze schrijven.

Lessen voor The Tower of Science

Co-referent Ionica Smeets vroeg zich af welke lessen van Mitchell toepasbaar zijn op de wetenschap. Zij bewoog zo van de *Tower of Song*, via de *Tower of Stories*, naar de *Tower of Science*. Een plek waar de bewoners zeer hechten aan de feiten, maar waarvan Smeets meende dat ze toch baat konden hebben bij lessen van verhalenvertellers zoals Mitchell.

Smeets stelde dat verhalen samenhang tussen feiten kunnen aanbrengen. Als je als wetenschapper immers enkel de losse feiten poneert, is het risico aanzienlijk dat de lezer zelf wel een verhaal bij de feiten construeert. Deskundigen kunnen bovendien iwaths gebruiken om hun verhaal geloofwaardiger te maken. Smeets betoogde tot slot dat de structuur van een wetenschappelijk publicatie eigenlijk altijd hetzelfde is. Degelijk en effectief, zo stelde ze, maar ook geestdodend saai. Ze betoogde dat wat meer frivoliteit wetenschappelijke artikelen een stuk aangenamer om te lezen en te schrijven zou kunnen maken.

Het publiek reageerde zeer enthousiast op beide lezingen. Een lange ovatie viel beide sprekers ten deel, evenals lange rijen mensen die boeken van beide sprekers wilden aanschaffen en laten signeren. Veel bezoekers spraken hun waardering uit voor de toegankelijkheid en de kwaliteit van de lezingen.

Tussen de twee lezingen vond een muzikaal intermezzo plaats, verzorgd door studenten van het Prins Claus Conservatorium Groningen. Zij speelden hun eigen variatie van Leonard Cohen's Tower of Song.

Zo'n 1.000 mensen bezochten de uitverkochte Van der Leeuw Lezing in de Martinikerk. Online trok de lezing op de dag zelf zo'n 500 kijkers. Ongeveer 1179 mensen keken de lezing van Mitchell terug.

De livestream was te volgen via de site www.vanderleeuwlezing.nl, waar de registratie nog steeds terug te kijken is. De tekst van de lezing van David Mitchell gepubliceerd op de website van de Stichting van der Leeuw Lezing. Dit jaar wordt de lezing van David Mitchell bovendien als boek uitgegeven bij Uitgeverij Kleine Uil in Groningen. De tekst van het coreferaat van Ionica Smeets is gepubliceerd in *De Volkskrant*.

4 Organisatie en beleid

a. Organisatie

De organisatie van het programma en de voorbereiding van het protocol in de kerk werden opnieuw voortreffelijk verzorgd door Jitty Jaarsma van het gelijknamige congresbureau te Eelde. Jitty Jaarsma zorgt al decennia voor continuïteit en professionaliteit, het bestuur waardeert dat ten zeerste.

De bijzondere inzet van het Studium Generale mag niet onvermeld blijven. Studium Generale heeft veel werk verzet ten behoeve van de publiciteit en communicatie omtrent de lezing, en voor het organiseren van een professionele livestream in samenwerking met BANO.

b. Beleid

Het bestuur van de stichting streeft ernaar de gastspreker ongeveer anderhalf jaar voor de lezing uit te nodigen. Bij het bestuur leeft de wens om een breder publiek aan te spreken dan alleen de trouwe bezoekers, om zo de maatschappelijke functie van de lezing meer recht te doen.

Het bestuur houdt nadrukkelijk vast aan het criterium dat de tekst van de lezing niet eerder is gepubliceerd, noch in Nederland noch in het buitenland. De inhoudelijke betekenis van het onderwerp dat de gastspreker aansnijdt kan voor het bestuur echter aanleiding zijn om een uitzondering te maken.

Het bestuur streeft daarnaast naar enige balans in het aanbod van sprekers. Een lezing door een mannelijke hoofdspreker, zal in de regel worden afgewisseld door een lezing door een vrouwelijke spreker. Ook leeft bij het bestuur de wens om rekening te houden met de achtergrond van sprekers, daarbij letten we erop om niet uitsluitend Angelsaksische gasten uit te nodigen.

Het tijdstip van aanvang van de lezing wordt op 16.30 uur gehandhaafd. Verder blijft het bestuur streven naar een meerdaags bezoek van de gastspreker aan Groningen, niet alleen omdat dit uit publicitaire overwegingen te verkiezen valt, maar ook omdat zo meer ruimte is voor culturele en sociale evenementen in het verlengde van de lezing. In 2024 is deze opgezet geslaagd en wederom een meerwaarde gebleken.

c. Subsiënten

De subsiënten van de Stichting zijn de provincie Groningen, de gemeente Groningen, de Rijksuniversiteit Groningen, de Stichting Martinikerk Groningen, de Volkskrant, de Hanze en het Universitair Medisch Centrum Groningen.

Het bestuur is voorts verheugd dat de samenwerking met boekhandel Van der Velde al jaren een vaste waarde is en wordt voortgezet.

Het aantal donateurs was nagenoeg gelijk aan vorig jaar. Daarnaast kunnen we ons nog altijd verheugen in een sterke belangstelling van het Groningse publiek.

De samenwerking met Studium Generale op het gebied van publiciteit en het beheer van de website, die al sinds 2005 voortreffelijk verloopt, wordt eveneens voortgezet.

Het diner na afloop van de lezing wordt volgens traditie telkens door één van de deelnemende instellingen aangeboden. Dat waren sinds 2012 achtereenvolgens: de Hanze (2012), de Volkskrant (2013), de provincie Groningen (2014), de gemeente Groningen (2015), de Rijksuniversiteit Groningen (2016), het UMCG (2017), boekhandel Van der Velde (2018), de Hanze (2019), de Volkskrant (2021), Provincie Groningen (2022), boekhandel Van der Velde (2023). In 2024 verzorgde het UMCG het diner in het fraaie Van Swinderen Huys.

d. 43^e Van der Leeuw-lezing

De Van der Leeuw-lezing 2025 zal plaatsvinden rond 1 november 2025. We kijken uit naar een mooie lezing in een volle, levendige Martinikerk, met een feestelijk diner ter afsluiting dat georganiseerd zal worden door de gemeente Groningen.

Financieel verslag 2024

De kosten van de lezing van het jaar 2024 waren ca 3.000 euro hoger dan de inkomsten. De baten lagen op het niveau van vorige jaren, de lasten waren hoger, vooral als gevolg van de inflatie. Het nadelig saldo is gedekt uit de eigen reserve van de Stichting.

De inkomstenkant biedt het beeld van een gewoon jaar. De verschillende partners en Boekhandel Van der Velde maakten de gebruikelijke bijdrage over. Verder droegen 45 donateurs € 2.130 aan inkomsten bij. Dat is 110 euro minder dan de bijdrage van 56 donateurs in het vorige jaar. Veel donateurs maken de gevraagde (verhoogde) bijdrage van 40 euro over.

Aan **de uitgavenkant** zijn de rekeningen van de kerk, de organisatiekosten en de kosten van beeld, geluid, ondertiteling als gevolg van de inflatie gestegen. Noodzakelijk onderhoud aan de website zorgde voor een hogere post Publiciteit en drukkosten.

De Inkomsten bedroegen in 2023 € 34.630. De uitgaven bedroegen dit jaar € 37.364. Dat levert een negatief saldo van € 2.734 dat gedekt is uit de reserve. Deze reserve bedraagt nu € 25.003.

De inkomsten en uitgaven over 2024 laten nader gespecificeerd het volgende beeld zien (bedragen in euro's)

	Inkomsten	2023	2024
- Gemeente Groningen		5.000	5.000
- Provincie Groningen		5.000	5.000
- Rijksuniversiteit Groningen		5.000	5.000
- De Volkskrant		5.000	5.000
- Hanzehogeschool		5.000	5.000
- UMCG		5.000	5.000
- Van der Velde		2.500	2.500
- Donateurs		2.240	2.130
Totaal inkomsten		34.740	34.630

	Uitgaven	2023	2024
- Kosten sprekers		8.408	9.344
- Kosten kerk		5.595	5.962
- Organisatiekosten		7.579	7.843
- Bloemen, muziek, geluid en vertaling		11.388	11.209
- Bestuurskosten		1.299	1.129
- Publiciteit en drukkosten		813	1.987
- Bankkosten, rente, verzekering		288 -/-	110
Totaal uitgaven		35.370	37.364

Uitgaven	37.364
Inkomsten	34.630

Resultaat	-/- 2.734